

Winold, Georg Adam:
Ritus Romanorum
mythiales. 1749.

46

4670
63 NVPTIIS AVSPICATISSIMIS
VIRI
CLARISSIMI, AMPLISSIMI, DOCTISSIMI,
D O M I N I
JOANNIS GEBAVERI,

L. A. MAGISTRI, ET CELEBRIS LYCEI
CRVCIANI, QVOD DRESDAE FLORET,
COLLEGAE LONGE MERITISSIMI,

CVM
VIRGINE LECTISSIMA
JOANNA FRIDERICA
ZAEHMINA

DRESDAE DIE XII: CALEND. JVN. CIOCCXLIX.
FELICITER CELEBRATIS,
RITVS ROMANORVM NVPTIALES

BREVISSIME EXPONIT

GEORGIVS ADAMVS VINOLDVS,
C. A. L.

DRESDAE, LITERIS HARPETERIANIS.

Q. D. B. V.

omnia licet vitia turpia, nefanda, pernicioſa, ac odio perſequenda ſint maximo, nihilominus tamen neſcio, an quoddam horum peius et angue caneq̃e fugiendum ſit magis, quam ingratus animus. Nam illud eſt, quodſi Cicero rem ſuo nomine dixerit, crimen, in quo vitio nihil mali non ineſt. Omne certe dicimus maledictum, quum ingratum nominamus hominem. Cui quaefo ignotum eſſe poterit, qui hiftoriarum monumenta, tantummodo per tranſennam, quod aiunt, inſpexerit, apud Perſas, teſte *Xenophonte*, iudicium inſtitutum fuiſſe de eo crimine, vnde grauiffima inter homines odia ſoleant exiſtere, quum nemo propter ea in ius vocari ſoleat, nimirum de ingrato animo. Itaque ſi quem intellexerant, gratiam non retuliſſe, cum poſſet, in eum grauiter animadvertebant. Ingratos enim nulla Deorum reuerentia, nulla parentum, patriae, amicorum cura tangi putabant. Num quid ergo ſceleſtius, prauius, aut iniuſtius ingrato inueniri poteſt animo? Quis vero contraria ex parte non ſtatim animaduertit, nil amabilius, nil pulcrius, nil ſuauiſ grato eſſe animo? Cicero, maximus ille totius terrarum orbis orator, et omnis eloquentiae facile princeps, vel hac de cauſa aeternam ſui nominis meretur famam, quod grato animo adeo ſtudit, vt nihil ſupra, quandoquidem nil magis quam ingrati animi crimen horruerit, adeoque Aufonius iure pronunciauit, terram nihil deterius ingrato homine proferre poſſe. Propter quam cauſam etiam, vti mea quidem

quidem fert sententia, veteres *Gratias* effinxerunt iuvenes, quoniam beneficiorum recordatio haud senescere debet. Hinc contra fas me haud facturum existimo, si cum Cicerone hanc virtutem omnium reliquarum matrem dixerō. O quam praeclare agunt inter mortales, qui tam atrox nigrumque fugiunt vitium, ac nihil maiori habent curae, quam vt grati agnoscantur! Certe valet de ingrato illud *Horatii*:

- - Hic niger est, hunc tu, Romane, caueto.

Quum ergo tam praeclare senserint de huius virtutis pulcritudine ac praestantia, eamque habuerint in deliciis, quibus tamen verus Deus veraque religio erat incognita; num leuis ac ingrati animi labem abstergere abs me possem, si gratam TIBI meam in TE mentem hac data occasione non testatam facerem? Augerem profecto eorum gregem, nisi ambabus, si ira loqui fas est, arriperem oblatam occasionem, amoris in TE mei adfectum testandi. Postquam enim, VIR CLARIS-SIME, ad meas peruenit aures, TE *hodierna die* socii foedus inire tori, nec volui, nec debui, sollempnem hunc TIBI diem, sine publico obseruantiae in TE meae signo praetermittere, et culpando praeterire silentio; sed diem TIBI festum, albo notandum lapillo existimaui. Et enim doctrina, qua imbuisi me a prima aetate, postulat id ipsum, imo iubet. Accedit singularis, qua TE ornatum conspicio, felicitas, quae tanta sane est, vt publice TIBI omnino gratulandum sit de venusta, multisque condecorata virtutibus, *sponsa*. O terque quaterque beatum et felicem diem! quo, vti TIBI quidem videbatur, tam arduum, tam vexatum, atque tam insuperabile opus prospero confecisti omine.

Maxima omnino nos subiit admiratio, qui fieri potuerit, vt tantulus puer, qualis est idalius, virum prostrernere valuerit. Cui potuisset venire in mentem, pueri sagittam plus quam aheneum pectus posse transfodere? Vides itaque, quod etiam astutissimum, vt ita loquar, possit amor decipere. Vocent alii Cupidinem coecum, meo quidem arbitrio Argus est oculatissimus; vocent alii puerum, meo quidem iudicio est *Θεός μέγιστος καὶ πανβασίλευς*, quem ipsa Venus, vti discimus ex Virgilio, magnam suam potentiam vocat. O Venus, parce, ac impetum filii tui refrena! O desidiose puer, cur tua vrit fax, cur tuus
figit

figit arcus amicos? Profecto acriter me ea facta torquent. Quin in
difficilem incidimus nodum. Nam quid iustius? quid amabilius? quid
suauius? quid denique optarius homini accidere potest, si verum fate-
ri voluerimus, quam thalami sibi adiungere sociam? Quid vero con-
traria ex parte videtur homini grauius? quid durius? quid molestius?
quid acerbius? quam se matrimonii vinculis adstringere. Ast iussum
satis. Maxima sane laetitia perfundimur omnes, quum TE cum poë-
ta audimus canentem:

Ite triumphales circum mea tempora lauri:
Vicimus, in nostro est sponsa petita sinu.

Recte sane et pulcre fecisti, quod mutaueris sententiam:

Alma Venus ne fera nimis respectet inertem,
Tondenti quando candida barba cadet.

Vnusquisque profecto TIBI ominatur laetissimum matrimonium,
quum tot annorum consulta et praemeditata electio, non nisi aliquid
perfectum spondet, qua de re nil superest, quam vt hisce TVIS *Nuptia-*
libus confectis consiliis Deus adspiret, TVVMque *vinculum*, quo TE
constrinxisti, felix et fortunatum esse iubeat. De hoc vero amoris sym-
bolo velim iudices, vt, licet defint vires, tamen laudes voluntatem, quod-
que animum ad hoc scribendum adpulerim solummodo laetandi gra-
tulantique gratia, meque probe memorem esse curtae supellectilis. An-
tea vero omni, qua par est, obseruantia abs TE peto, omnique modo
contendo, vt, si cum Euandri matre locuturus sim, illud meae iuuentu-
ti ignoscas, viribusque, quae, quam sint adhuc exiguae, et, quod mul-
ta ferre reculent humeri probe scio, adscribas. Hinc hasce primitias
de ritibus Romanorum nuptialibus, quorum duntaxat primas ducere li-
neas animum induxi, omni omnino suauitate ac elegantia destitutas,
serena vt accipias fronte, est quod vnice abs TE peto.

Quodsi vetustissima historiarum monumenta euoluamus, et omnis
antiquitatis perferremur penetralia, profecto animaduertemus, in ma-
ximo semper honore matrimonium fuisse habitum. Imo constat, bar-
barissimis, vt ita loquar, gentibus et ab omni humanitate remotis legi-

timum semper complacuisse matrimonium, quique auctores, quos vo-
 care solemus classicos, modo a limine salutauit, eum animaduertisse
 arbitror. Graecos pariter ac Romanos, religiosissimam coniugiis ineun-
 dis tribuisse curam. Hinc diuinus ille *Plato* matrimonium saepenu-
 mero in scriptis suis vocat *ἱερόν*, et sagaciores illi gentiles sempiternam
 coniugii felicitatem a Diis solis expectendam docuerunt. Qua de re
 nullae nuptiae apud paganos fiebant, et quidem maxime Romanos, *te-
 ste Iuuenale*, nisi adhibitis auspiciis, et sacris ante peractis, praeser-
 tim *Iunoni nuptiarum praesidi*. Hinc ante omnia sponsus et sponsa huic
 sacrificabant, quae etiam in tota Italia maximis adiciebatur honoribus.
 Id quod euincunt vsitati *Domiducae*, *Interducae*, *Vnxiae*, *Cinxiae*, alii-
 que tituli, tutelam nuptiarum indicantes. Iuuabit meminisse *Liuii* Lib.
 XXIV. Cap. 3. hist. scribentis: „Sex millia aberat, ab vrbe *Crotone*
 „scilicet, nobile templum, ipsa vrbe nobilius, *Laciniae Junonis*: sanctum
 „omnibus circa populis. Lucus ibi frequenti silua, et proceris abietis
 „arboribus sepius, laeta in medio pascua habuit, vbi omnis generis sa-
 „crum Deae pascebatur pecus sine vlllo pastore.,, *Iunonem Feroniam*
describit Dionysius, atque a Sabinis Latinisque praesertim cultam per-
 hibet in Antiquitat. Roman. Lib. III. De Gabiorum tandem in *Juno-*
nem ueneratione canit *Virgil.* Aen. VII. 682.

- - - - - arua *Gabinac*

Junonis, gelidumque *Anienem* et *rosca* riuus
Hernica laxa colunt.

Maximam vero reuerentiam illi Deae exhibuit orbis domina, vrbs Ro-
 mana. Testem instar omnium uoco *Liuium*, qui Lib. V. Cap. XXI. et
 passim multam ac elegantem facit mentionem honoris illi praestiti. No-
 tissimi sunt ex scriptoribus innumeri alii Dii Deaeque nuptiales, quos
 sibi finxit supersticiosa antiquitas, quorum uero neque nomina singula,
 neque ferias omnes, neque sacra quaeuis perscribere iam mihi propo-
 situm est, sed potiora solummodo persequar rituum momenta, quae
 prae caeteris mihi quidem digna videntur.

Quum itaque sponsalia celebrarentur, coram pontifice solemne fie-
 bat sacrificium, in quo farre utebantur, decem praesentibus testibus,
 quo

quo peracto osculum sacrum a desponsatis mutuo accipiebatur, et mulier in manum viri conueniebat. Dein sponsus anulum pronubum quasi arrhae siue pignoris loco sponsae dabat, qui ritus ad nostra usque tempora delatus est. Nunc, quum tempus sponsam ducendi domum venisset, sponsae virginea coma hasta recurua dirimebatur, corona redimiebatur, tunica recta induebatur, qualem prima Caecilia Cacia ac Tanaquil texuerant, teste *Plinio* histor. Nat. VIII. 48. Cingulo laneo, quod vir in lecto soluebat, cingebatur. Quum virgo ita satis ornata esset, e gremio matris aut cuiusdam alius proximae cognatae abripiebatur, vel in memoriam raptus Sabinarum, de quo *Liuius*, Lib. I. Cap. 9. §. 10. facit mentionem; vel verecundiae causa, ne ultro ac sua sponte nuptias ambire videretur. Hinc *Festus* ita: „Rapi simu-“, labatur virgo e gremio matris, aut, si non ea est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, quod videlicet ea res feliciter Romulo, cesserit. Igitur hoc fuit factum ad exemplum primarum matrum, quae ludis sollempnibus raptae, et sic viris Romanis iunctae fuere. Id quod *Catullus* pro more acute expressit, canens:

Qui rapis teneram ad virum,
Virginem, - - - -

Praesertim illis ludis sollempnibus Talassio memoratu dignus est, etenim ab hoc Talassione vox nuptialis est facta, quem in coena nuptiali inuocabant, qui cum vxore sua multos per annos feliciter vitam transegerat. Tum in domum, tanquam coniugii mansionem ac domicilium, ducebatur, vnde Junoni nuptiarum praesidi, *Domiduciae* nomen adhaesit. A quo ritu tritum illud prouerbium: *Vxorem ducere*, suam traxit originem, nempe, duo in vnam domum coire debebant, eodemque modo et Graeci ἀνευδαί γυναικᾶ immutate dicunt. Quae deductio non die sed noctu fiebat, qua de re *Catullus* ita:

Vesper adest, iuuenes confurgite, vesper olympo,
Expectata diu vix tandem lumina tollit,
Surgite, iam tempus, iam pingues linquere mensas,
Jam veniet virgo etc.

Ego

Ego quidem autem existimo huius nocturnae deductionis hanc reddi posse rationem, quod pudoris ergo ab hominum multitudine adspici noluerint, quod omnino liquet ex obnubilatione flammæ, quo se marito virisque obnubebat sponsa. Tum nupta noua deducebatur a pueris, patrimis et matrimis, domum, quorum vnus face seu taeda pinea praeleucebat, reliqui autem duo sponsam comitabantur. Qui paranymphi a Graecis Νυμφευται καὶ πάροχοι vocantur. Festus hac in re testis omni exceptione maior consentit, quando scribit: „Patrimi ac matrimi pueri tres adhibebantur in nuptiis, vnus qui facem praeferebat, duo qui nubentem tenebant. Illae faces parabantur ad deducendam virginem ad maritum. Maxima contentio orta est harum taedarum causa, sunt enim quidam qui dicunt, illas taedas factas fuisse ex spina alba, cui sententiae etiam *Pompeius Festus* suum adiicit calculum, itemque Catullus, canens:

Pelle humum pedibus, manu
Spineam quate taedam.

Hinc Plinius scribit: veteres credidisse, spinam facibus auspicatissimam fuisse, quae tamen deinde suo tempore ex corylo carpinoque factae fuere. Contraria ex parte sunt quam plurimi, qui nuptiales faces ex pinu confectas fuisse omni adseueratione contendunt, et *pineam* apud Catullum legendum censent, non spineam; et ratio omnino postulat hanc lectionem, quippe inter omnes constat, pinum esse arborem resiniferam, minus vero spinam. Praecipue in eorum numero est *Scaliger*, qui iam olim hac ratione correxit Catullum, quid? quod *Ouidius*, ille iam maximus poeta, testatur, faces ex pinu factas fuisse, qui propterea ita cecinit:

Dum tamen haec fiunt, viduae cessate puellae,
Exspectat pueros pinea taeda dies.

Nos hanc rem in medio relinquimus, quoniam adhuc
sub iudice lis est,

et multo imparem me existimo, cum tam magnis viris contendere.
Sed pergitur ad ancillas cum colo, fuso, et flamine in laboris futuri
argu-

mentum, sponsam comitantes. Nam Romanorum vxores ad lanificium obligabantur, quid? quod ferunt, principes adeo feminas deditas ei fuisse, id quod discimus ex illo celeberrimo historiarum conditore *Liui* Lib. I. Lucretiam, inquit, haud quaquam vt regias nurus, quas in conuiuio luxuque cum aequalibus viderant tempus terentes, sed nocte sera deditam lanae inter lucubrantes ancillas in medio aedium sedentem inuenerunt, ac *Suetonius* in vita Augusti Cap. LXXIII, nos docet, Augustum imperatorem haud temere alia veste usum fuisse, quam ab vxore, sorore, et filia, neptibusque confecta. Tum cognati, vicini, amici magno numero nuptialem pompam ducentes, sequebantur, aliquid vtensilium domum nupturae quisque ferentes. Puer vero impubes, *Camillus*, teste *Varrone*, de lingu. Lat. VI, 3., nomine, agmen claudebat, vase in aperto, quod *Cumera*, teste *Festo*, dicebatur, crepundia nascituro infanti portabat, quae erant ornamenta quaedam infantis collo appendi solita. Aedium fores postesque floribus, aulæis, frondibusque erant ornatae. Tum sponsa nouas intrans aedes, laneis vittis earum postes ornare, et adipe lupino, aut suillo, vt *Plinius* auctor est, vngere solebat, qua re fascinationem auerti credebant. Meo quidem iudicio, vt iam *Seruius* ad *Virgil.* Aen. IV. 466. recte annotauit, huic vnguendi ritui vocabulum vxor sine dubio suam debet originem, siquidem VXOR quasi VNXOR est dicta. Sponsa vero tollebatur super limina, nec vltro transibat, vt quasi inuita mariti domum ingredi, nec ad pudicitiae immutationem conuolare videretur, vt *Lucanus* Lib. II. 358. hac de re cecinit.

Sponsae, postquam domum ingressa erat, tradebantur claues, quibus notabatur cura rei domesticae, vt optimus huius rei interpret *Cicero* perhibet. Postea aqua et ignis ei offerebantur, quia ex humore et calore omnia gigni putabant, teste *Ouidio* Lib. II. *Fast.* 792.

An quod in his vitae causa est, hanc perdidit exsul,
His noua fit coniux, haec duo magna putant?

B

Hisce omnibus peractis sponfae eiusque omnibus comitibus a sponso dabatur coena nuptialis, quae consuetudo vero multis in locis nostris temporibus immutata est, siquidem sponsa plerumque eiusmodi instituit conuiuia. Hac in coena genio suo permaxime indulgebant hospites, etenim tibicinibus utebantur, et *Plutarchus* testatur, conuiuas *Talassionem* vel *Talassum* inuocasse, uti Graeci *Hymenaeum* in memoriam *Talassii* cuiusdam Sabini, de quo iam supra diximus. Post ea, uti *Catullus* nos docet, nuces pueris spargebantur, cuius rei ratio verissima haec videtur, uti ita res ludicras se relinquere testarentur. Quum pueri illas collegissent nuces, carmina quaedam obscena ac lasciuia decantare coeperunt, quae *Fescemina* fuerunt adpellata, ab vrbe *Fescemina* primum allata, quae sita erat in Campania regione quadam *Aufoniensi*, et quidem inferiori parte, licet alii aliter sentiant.

Romani cum Iunonem, uti iam commemorauimus, matrimoniorum Deam ac praesidem crederent, omitterem profecto circumstantiam notatu dignissimam, nisi hoc loco mentionem iniicerem sacrificiorum, quae in his nuptialibus sollempnitatibus adhibebantur. Nimirum, uti *Varro* Lib. VI. tradit, porca in illius honorem immolabatur, etiamque boues et agni ei fuere dicati, qui omnes in his sacris excoriabantur, et comburebantur. Quis tam rudis est rituum antiquorum, quin sciat, non solum *Liuium* duarum meminisse bouum albarum, Iunoni mactatarum, sed et *Virgilium* hoc de ritu ita cecinisse:

- - - Mactant lectas de more bidentes,
Legiferae Cereri, Phoeboque, Patrique Lyaeo,
Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curae.

Vbi primis temporibus tota combusta fuit victima, postea vero primaria tantum licabantur hostiarum membra, exta nempe Diis sacra, reseruatis ad conuiuia reliquiis. Hic sane consideranda nobis venit consuetudo memoratu dignissima, ubi Iunoni nuptiali *fel* cum caeteris extis, non adolebatur, sed ad aram proiiciebatur. Quae vero ratio

rio sub hoc latet ritu? Haec sane. Quemadmodum bilis acerbitalis
atque irae est sedes, sic reiecto victimarum nuptialium felle, docue-
runt, omnem a nouis nuptis abesse debere iracundiam, acerbitalitatem,
atque excandescenciam. Nam indignatio et ira sunt omnino pestife-
ri illi fontes innumerarum altercationum, rixarum, et sexcentorum
eiusmodi malorum, quae deinde omnem vitam reddunt funestissimam.
Nonne igitur admonebatur hac re sponsus cum sponsa de ma-
ximo officio seruandi mutui amoris, quo neglecto infelicissimi exi-
sterent? Etenim quis ibit inficias, matrimonii concordiam producere
praestantissima imo aurea commoda et emolumenta? Quare omnino
Romani laude sua non sunt defraudandi, quod omni studio docere an-
nisi sunt, ne discordia turbetur coniugum tranquillitas. Hoc cum fe-
cerint Deorum cultores, quantam quaeso nos Saluatoris coelesti doctri-
na imbuti demus operam, ut omnes rixae et contentiones proscri-
bantur?

O terque quaterque beatum TE, *felicissime sponse*, qui domum
duxisti sponsam, omnibus virtutibus ornatam, quae omne abiecit fel,
priusquam limina TVA transit. Perferentisces profecto omnes Vene-
res et suauitates matrimonii, a summo Numine his benignissime in-
ditas vinculis. Sit ergo felix fausta fortunataque ductio sponsae TVAE
domum! Et si qua mihi detur facultas, ex ritu antiquo isto lubenti ani-
mo VOBIS taeda praelucerem ad aedes vestras. Vides *sponsam TVAM*
coma in ordinem redacta bellissime ornatam, qua veteres genituram fe-
licem ominabantur. Solue feliciter cingulum TVAE *sponsae!* Quum-
que Romanae sponsae praeferreretur ab ancillis colus, nullum profus
est dubium, quin TVA diligentissime *omnibus* rebus TVIS domesticis
omni cura praefutura sit. Age, ergo, et da lubenti animo *vxori TVAE*
claves aedium, cistarum et scriniorum, ut libertatem suam vxoriam
felicissime auspicietur. Irrue in vxorios complexus, fer fructus amo-
ris! Quantopere exultabis cum TIBI per domum lusitabunt paruuli
illi *Afcanii et Funonillae*, pulcherrima thalami tui pignora. Propterea
flore-

floreat tua salus, et in dies crescat. Faxit Deus ter optimus maximus-
que, ut nupta tua Penelopes vestigia imitetur, cuius pulcerrime facit
mentionem Ovidius ille maximus poeta:

Penelope manfit, quamvis custode carebat,

Inter tot iuuenes intemerata procos.

Summum Numen omnia, quae VOBIS conueniunt, quaeque rebus
VESTRIS sunt vitia, praestet! Largiatur VOBIS valetudinem incon-
cussam, vitam longaeuam et successus ultra vota felices, auerruncet
a VOBIS omnia mala, et *coeptis* VESTRIS semper et vbique gratia
sua adspiret. Et inter has felicitates matrimonii foedera tan-
dem coniuge cara frui laetus incipias.

no

Ha 5801

ULB Halle
007 417 497

3

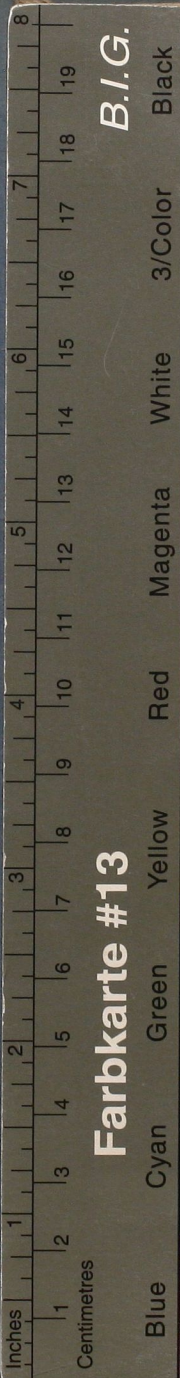

Handwritten scribble in brown ink, possibly the number '1018'.

Handwritten 'no' in brown ink on the left edge of the book cover.

S AVSPICATISSIMIS
VIRI
 MI, AMPLISSIMI, DOCTISSIMI,
OMINI
NIS GEBAVERI,
 STRI, ET CELEBRIS LYCEI
 MI, QVOD DRESDAE FLORET,
 EGAE LONGE MERITISSIMI,
 CVM
INE LECTISSIMA
IA FRIDERICA
AEHMINA
 IE XII: CALEND. JVN. CIOIDCCXLIX.
 ELICITER CELEBRATIS,
MANORVM NVPTIALES
 BREVISSIME EXPONIT
VS ADAMVS VINOLDVS,
 C. A. L.

E, LITERIS HARPETERIANIS.